

што јој помаже у контролисању интензитета и мелодичности говора, реагује на све звуке из окружења, способна је за конверзацију уз читање са усана, говор је разумљив слушаоцима, а способна је и за комуникацију преко телефона.

После завршетка основне школе уписала је Школу за дизајн на Дедињу, а нови процесор добила је две године касније. Тим за подршку из њене основне школе био је укључен при преласку на следећи ниво образовања, а осим самој ученици био је ослонац и родитељима и наставницима.

Ученици су помагали у савладавању редовних наставних програма, уз индивидуални начин рада после наставе у њеној школи, радили су вежбе за побољшање слушног и говорног статуса и психо-социјалну подршку, јер су њене недовољно развијене комуникацијске и социјалне вештине представљале препреку за одржавање и успостављање добрих односа са вршњацима у новој средини.

Родитељима је пружена помоћ како би успоставили позитивне односе и имали адекватну улогу у животу свог детета, кроз повремене састанке и разговоре, увек када је то било потребно и када су их сами тражили.

Разредни старшина ученице упознат је са њеним проблемима и интересовањима за поје-

дине предмете, наставници су информисани шта је кохлеарни имплант и како ради, пренета су им искуства у раду са ученицима са имплантом, радило се на прилагођавању школског

ФОРМУЛА ЗА УСПЕХ

– Управо су употреба асистивних технологија, коришћење визуелне подршке, прилагођавање методологије наставе, у сарадњи са ресурсним центрима и терапеутима детета и укључивање и помоћ друге деце из одељења оно што може помоћи у решавању проблема деце с кохлеарним имплантом у редовним школама. Ту су, свакако, и индивидуални образовни планови, који то нису само на папиру већ су заиста добро осмишљени и прилагођени детету, као и асистенти у настави – закључила је Мина Николић.

програма могућностима ученице, а обезбеђена је и размена искустава дефектолога и наставника из редовне школе.

Уз стручну помоћ и позитиван став, од почетног слабијег сналажења наставници у средњој школи временом су стигли до фазе када могу да кажу да се савим добро сналазе у раду са учеником са кохлеарним имплантом, а ученица К. А. успешно је завршила средњу школу, удала се и постала мајка.

ДОБРЕ ПРАКСЕ: ИНКЛУЗИЈА У ПРЕДШКОЛСКИМ УСТАНОВАМА

Вртић као прва карика у ланцу

Васпитачи своје утиске о деци преносе стручном сараднику, који сакупља податке и од њих гради студију случаја, како би при поласку деце у школу свакога од њих што обухватније могао да представи управи основношколске установе

Реч инклузија потиче од латинског глагола *include*, што значи укључити. У школској пракси најчешће подразумева обезбеђивање наставе деци са посебним потребама уз осталу децу, мада се може схватити и шире, као образовање све деце и младих људи. Различитост је оно што дефинише наш идентитет од најмлађих дана, а сви смо једнаки у својој различитости. У складу са тим је и циљ инклузије – да се образовање учини доступним свима и да се развије осећај припадности.

Рад у инклузији захтева много комуникације, праћења, а пре свега континуитет у раду, подразумева праћење детета од најранијих дана. Уколико дете крене у вртић у јасном периоду, праћење његових способности, снаге и слабости почиње баш у том периоду. Планом и програмом рада предшколских установа прописано је прављење индивидуалних портфолија, за свако дете портфолио мора бити што детаљнији и обухватнији. Добро би било да може да представи и дочара развој детета, структуру његових способности и особина личности – шта воли да ради, у којим активностима ужива, са ким се највише игра, како осмишљава игру, како му се говор развија, какви су му продукти симболичких активности – говора, покрета, цртежа. То је још значајније код деце у инклузији.

Поред портфолија васпитачи утиске о деци преносе стручном сараднику, који те податке сакупља и од њих гради студију случаја, како би при поласку деце у школу свакога од њих што обухватније могао да представи управи основношколске установе. У питању је узрочно-последични ланац, где је вртићка карика најважнија за

постављање радне базе и даље одржавање и балансирање дечјих талената и снаге њихових личности кроз целокупно школовање. Портфолио тако постаје одлична основа за прављење Индивидуалног образовног плана у нижим и вишим разредима основне школе.

Одмах се намеће питање добре организације рада вртића и питање обуке и тренинга самих васпитача у васпитном процесу.

Васпитни процес из различитих разлога постаје захтевнији. Изузетне инклузивне праксе са Исланда и из скандинавских земаља подразумевају рад у групи са 10 до 15 деце. Шта кад деце има више, а инклузивне и по двоје у групи?

У таквим случајевима вртић може да организује обуку за васпитаче како да ефикасније раде. Према искуствима многих запослених у образовном систему, инклузивне праксе заживе у свести васпитача и наставника када семинаре воде људи са ентузијазмом и позитивним искуствима у раду, који позитивним ставом и бројним примерима у васпитачима пробуде сараднике и креаторе. Поред тога, у раду у већим групама може бити организована и подршка дефектолога и личних асистената, у зависности од процене стручних сарадника предшколских установа. Наиме, афинитети васпитача се разликују, и то треба узети у обзир, као и структуре група деце. У вртићима су групе деце мање хомогене у сваком смислу, него у основним школама, па то треба позитивно искористити. Врло пажљиво ваља промишљати о прављењу скупова унутар групе на месечној и дневној бази, а са васпитачима је препоручљиво радити на дневном и недељном нивоу, како не би дошло до већих пропуста и са-

„САЈБЕРУВЦЕ“ У РЕДОВНОЈ ШКОЛИ

– Све наше снаге усмерене су да „сајберувце“ спремно крене у редовну школу. И у томе се успе. После тога, нажалост, наше дете престаје да има оштећење слуха, као да поласком у школу по редовном програму престаје потреба за подршком. На папиру чак постоји и могућност да се добије асистент или ФМ систем, али онда се јавља проблем финансија и слично – каже Јелена Павићевић Илин и објашњава да су кључне ствари које могу помоћи деци оштећеног слуха у сналажењу у редовној школи: правовремена припрема наставника, учитеља и професора, обезбеђивање асистивних технологија, које би деци помогле да се елиминише околна бука, да се боље чују и разумеју у учионици; флексибилност при процени знања и средства за асистента.

„Сајберувце“ је интерно осмишљен назив за децу оштећеног слуха која користе кохлеарне импланте и слушне апарате, објаснила је Јелена Павићевић Илин, представник истоименог Удружења, јединог те врсте у Србији, па и региону, које се залаже за испуњавање потенцијала деце оштећеног слуха, пружајући им подршку у области развоја, едукације, заштите права, помоћи и укључивања у друштво.

Објаснила је да је полазак у редовну школу за децу оштећеног слуха моменат у који се слије сав труд који су улагали и они, и терапеути, и родитељи, односно сви који су били укључени у процес хабилитације и подршке. Међутим, то је само почетак огромног успона који следи.

Удружење је организовало онлајн упитник за родитеље деце са кохлеарним имплантима, која су укључена у редован школски систем, како би утврдили шта су највећи изазови са којима се та деца и њихове породице сусрећу.

Резултати су показали да су то недовољна припремљеност педагога, односно учитеља и наставника и нефлексибилност система, што подразумева и незаинтересованост или немогућност наставника да наставу прилагоди детету с кохлеарним имплантом. Ту су и проблеми социјализације, неадекватног и непре-

временог савладавања градива, као и недостатак средстава за асистенте и асистивну технологију.

На питање шта има највећи утицај на успешно образовање „сајберуваца“, већина се слаже да је то однос педагога, односно учитеља и наставника, чији се утицај у школи шири као талас и прелива на друге сегменте, односно понашање читавог одељења и колектива. Међу најважнијима су и приступ другара из разреда и додатни рад код куће.

– Временом „сајберувца“ добијају на квалитету живота. Као родитељи примећујемо да се временом смањује тензија, па почињемо да губимо и међусобне контакте и удаљавамо се. Међутим, као тинејџери „сајберувца“ врло често траже себи сличне. Као удружење све чешће добијамо питања младих људи са кохлеарним имплантом где могу да ступе у контакт са вршњацима, јер желе да разговарају са неким ко их разуме у потпуности, ко зна кроз шта пролазе, са ким ће да размењене нека искуства и да се посаветују. Као родитељи можемо им помоћи тако што ћемо остати у контакту, да нам се деца друже и ми са њима. Поделите ову информацију са онима којима је потребна – каже Јелена Павићевић Илин.

Наташа Ивановић

УЛОГА ЗА НАДАРЕНЕ

У вртићима и школама има надарене деце, како у интелектуалном тако и у емотивном и социјалном смислу, па се њима може препустити део улоге васпитача или учитеља. Наравно, све треба прорадити на родитељским састанцима, како би проток информација био благовремен и спречени могући неспоразуми и неслагања. Другим речима, све активности ваља пажљиво испланирати и о свему обавестити родитеље, што захтева посебну осетљивост читавог тима у вртићу, као и посебне стандарде рада.

гу се осмислити активности које социјализују и нормализују такве тежње – глума, плес, певање. Такође, малишанима се може дати да заједно са васпитачем осмисле активност и помогну му у њеном вођењу.

Најједноставније је можда подстаћи децу, која показују тежње ка креирању и организовању других, да на необичан начин представе прочитане приче. Симболички системи за развијање духа су слика, реч и покрет, па драмске улоге на млађим узрастима могу да пробуде дечји дух.

Како мотивисати васпитаче да у томе дају свој допринос?

Уместо састанака и колегијума могу се организовати креативне радионице на којима би васпитачи имали прилике да осмишљавају и дају своје предлоге за рад са децом. Тако би се уштедело и време и ресурси. Акценат треба да буде на тимском раду и раду у групи, самим тим индивидуални мисаони процеси сваког од васпитача били би поспешени и олакшани. Најбоље предлоге требало би наградити, као и примере добре праксе, и представити их у месечним извештајима вртића, јавно и интерно.

Рад са инклузивном децом свакако је мања или већа развојна препрека на путу одрастања, сазревања и усавршавања сваког професионалца у васпитно-образовном процесу, било да је васпитач или стручни сарадник. Ако је савлада, развој је загарантован, а оно што је неопходно је стрпљење, храброст и упорност.

Јасна Ђорђевић, психолог – реедукатор